

Toelichting Lijst Kwetsbare Soorten

Laatst bijgewerkt: 18 december 2024

Inhoud

1	Inleiding	5
1.1	Aanleiding	5
1.2	Werkwijze	5
1.2.1	Afwegingskader	5
1.2.2	Afweging door specialisten	6
1.2.3	Vragenlijst	6
1.2.4	Verwerking gegevens	6
2	Onderbouwing vervaging	8
2.1	Toelichting	8
2.2	Oorzaken en risico's	8
2.3	Reden voor vervaging	8
2.3.1	Verstoring van een soort	8
2.3.2	Aantasting kwetsbare habitats of vegetaties	9
2.3.3	Bescherming van een soort	9
2.4	Schaal vervaging	9
2.4.1	Ruimtelijke vervaging	9
2.4.2	Vervaging in tijd	10
2.5	Soorten, ondersoorten en families	10
2.6	Openbare data en bescherming	11
2.7	Overwegingen en aandachtspunten	11
3	Toelichting per soortgroep	13
3.1	Mossen en korstmossen	13
3.2	Weekdieren en mariene organismen	14
3.3	Vlinder en libellen	14
3.4	Overige insecten en ongewervelden	15
3.5	Vaatplanten en kranswieren	16
3.6	Paddenstoelen	17
3.7	Reptielen, amfibieën en vissen	18
3.8	Vogels	19
3.9	Zoogdieren	20

1 Inleiding

1.1 Aanleiding

De NDFF (Nationale Databank Flora en Fauna) voert een opendatabeleid, wat betekent dat verspreidingsgegevens van plant- en diersoorten in principe openbaar raadpleegbaar zijn.

Bij het grootste deel van de verspreidingsgegevens is het risico voor de soorten als gevolg van de openbare beschikbaarheid laag. De kennis over aanwezigheid kan ook bijdragen aan de bescherming, doordat er eenvoudiger rekening mee gehouden kan worden. Voor een selecte groep van soorten levert openbaarmaking naar verwachting wel een risico voor deze soorten en populaties. Dit is van toepassing wanneer openbaarmaking een groter risico geeft op schade voor de betreffende soort of leefgebied dan geheimhouding. In die gevallen wordt als kwetsbaar bestempelde natuurgegevens zodanig vervaagd of vertraagd openbaar weergegeven, dat de risico's voldoende zijn ondervangen. Gedetailleerde informatie is dan alleen raadpleegbaar voor personen met toegangsrechten onder specifieke gebruiks- en publicatievoorwaarden. Welke natuurgegevens worden vervaagd of vertraagd staat omschreven op de Lijst Kwetsbare Soorten (LKS). Dit is een uitwerking van één van de tenzij-bepalingen uit het opendatabeleid.

Ondanks de grote verschillen tussen soorten en soortgroepen, de mate van kwetsbaarheid en de wijze waarop verstoring kan plaatsvinden, is het wenselijk dat er een uniforme onderbouwing is waarom een soort als kwetsbaar is gemarkeerd. Deze onderbouwing streeft naar eenvormigheid, ook ten behoeve van de uitvoerbaarheid, en maakt duidelijk waarom een specifieke kwetsbaarheid is gehanteerd. Onderliggende document is deze onderbouwing.

1.2 Werkwijze

1.2.1 *Afwegingskader*

Voor het opendatabeleid is een afwegingskader opgesteld voor de risicoafweging tussen openbaarmaking en geheimhouding van kwetsbare soorten (opendatabeleid, bijlage 4). Dat afwegingskader is gebaseerd op internationale standaarden. Natuurinformatie van soorten is gevoelig indien openbaarmaking een groter risico geeft op schade voor het betreffende onderwerp, of diens omgeving, dan geheimhouding. Daarbij zijn zeldzame of beschermde soorten niet per definitie kwetsbaar, omdat openbare natuurinformatie vooral ook (onbewuste) schade voorkomt. De selectie van kwetsbare soorten bestaat uit drie onderdelen:

1. Het onderwerp heeft bij openbaarmaking van natuurinformatie een grote kans op aantasting door menselijke activiteit. Dit gaat over aantrekkelijkheid voor de mens zoals eetbare of fraaie kenmerken.
2. Het onderwerp heeft kenmerken die haar kwetsbaar maken voor aantasting. Dit gaat over biologische kenmerken zoals zeldzaamheid, reproductiesnelheid en verstoring gevoeligheid.
3. Toegevoegd risico voor onderwerp door openbaarmaking in NDFF. Als locatiedetails van een soort of populatie al publiek beschikbaar zijn heeft afschermen in de NDFF geen toegevoegde waarde.

Vervolgens wordt de bovengenoemde afweging tussen risico's van openbaarmaking en geheimhouding gedaan.

1.2.2 *Afweging door specialisten*

Om zorgvuldig de risicoafweging te maken en de soorten te selecteren waarvan de waarnemingen (tijdelijk) vervaagd of aangepast weergegeven moeten worden, zijn per soortgroep specialisten benaderd. Specialisten dienen kennis, of toegang daartoe, te hebben van ecologie van soorten, informatievoorziening natuurdata en risico's voor soortbescherming. Deze expertises zijn gevonden bij de soortorganisaties. De omvang, werkwijze en doel kan sterk verschillen, maar de belangrijkste overeenkomst is dat bij deze organisaties de kennis aanwezig is over de bepaalde soortgroep. Het gaat om de volgende soortgroepen en bijbehorende organisaties:

- Weekdieren en mariene organismen: Stichting Anemoon;
- Mossen en korstmossen: Bryologische en Lichenologische Werkgroep (BLWG);
- Vlinders en libellen: Vlinderstichting;
- Overige insecten en ongewervelden: EIS;
- Vaatplanten en kranswieren: FLORON;
- Paddenstoelen: Nederlandse Mycologische Vereniging (NMV);
- Reptielen, amfibieën en vissen: RAVON;
- Vogels: Sovon vogelonderzoek Nederland;
- Zoogdieren: Zoogdierverseniging;

1.2.3 *Vragenlijst*

Aan iedere soortenorganisatie is dezelfde vragenlijst verstuurd, waarbij de gezamenlijke respons moet leiden tot de onderbouwing voor de kwetsbaarheid van soorten. Dit betreft een standaard vragenlijst en een mogelijkheid voor open vragen. Het doel is dat niet alleen gekeken wordt naar welke soorten kwetsbaar zijn, maar ook of vervaging noodzakelijk is. Betere kennis kán ook leiden tot betere bescherming.

De standaard vragen ter onderbouwing zijn:

- Welke risico's bestaan er bij weergave op detailniveau?
 - Hoe aantoonbaar zijn de negatieve effecten van menselijk activiteit bij weergave op detailniveau? Denk aan publicaties/wetenschappelijk onderbouwd onderzoek/beeldmateriaal?
 - Wat zijn de gevolgen hiervan voor de soort of soortgroep?
 - Welke mensen/groepen¹ vormen risico's? Hoe komen zij (nu, en in de toekomst) aan (detail)informatie?
- Is in de afweging meegenomen hoe openbaarmaking (juist) bij kan dragen aan bescherming van de soort/soortgroep?
- Wat moet er worden beschermd?
 - Zijn dit populaties of een aantal individuen, is dit het leefgebied of een bepaald type habitat of een combinatie hiervan?
 - In hoeverre is hierbij gekeken naar de (gunstige) staat van instandhouding?

1.2.4 *Verwerking gegevens*

Door de verschillende niveaus van beschikbare kennis over soorten en soortverspreiding, en het aantal soorten en de mate van kwetsbaarheid in tijd en ruimte, zijn de vragenlijsten op verschillende wijzen ingevuld. Wanneer er

¹ Een groep wordt gedefinieerd als mensen die met een eigen, maar gezamenlijk gelijk doel op zoek (kunnen) gaan naar gegevens over de verspreiding of aanwezigheid van een soort en daarvoor informatie in winnen. Voorbeelden zijn fotografen, twitchers, verzamelaars et cetera.

onduidelijkheden waren over de antwoorden, zijn de specialisten benaderd voor een nadere toelichting. Dit betrof meestal een betere duiding waarom vervaging en welke type vergaging wenselijk is of waarom deze juist niet noodzakelijk is.

2 Onderbouwing vervaging

2.1 Toelichting

Zeldzaamheid is vaak niet een voldoende argument voor het vervagen of verbergen van verspreidingsgegevens. Een zeldzame soort is niet per definitie kwetsbaar. Het gaat om een combinatie van de zeldzaamheid, de kwetsbaarheid van leefgebied en de gevolgen van verstoring. Hieronder staat een samenvatting van welke oorzaken van verstoring bekend zijn en of deze leiden tot een noodzaak tot vervaging. Er wordt eerst ingegaan welke oorzaken genoemd zijn en waarom vervaging kan bijdragen aan de bescherming van een soort. Vervolgens wordt toegelicht welke schaal van vervaging en of er een tijdsduur nodig is.

2.2 Oorzaken en risico's

Oorzaken van verstoring, vernieling en aantasting zijn divers, echter in relatie tot het NDFF opendatabeleid en de Lijst Kwetsbare Soorten gaat het vaak om enkele specifieke vormen van verstoring. De meest voorkomende vorm van verstoring of aantasting zijn de gevolgen van twitchen (het willen zien van een soort om zoveel mogelijk verschillende soorten gezien te hebben) en fotograferen. Om soorten goed te kunnen zien en/of te fotograferen is het buiten de paden betreden van gebieden vaak noodzakelijk, waarbij veelal kwetsbare vegetaties betreden worden.

Een andere reden is het verzamelen van soorten voor verzamelingen (herbaria, insectenverzamelingen), maar ook uitgraven voor eigen gebruik (tuinliefhebbers) of professioneel voor kweek of verkoop. Kweek en verkoop geldt voor diverse soortgroepen, zoals planten (orchideeën) en vogels voor in volières.

Tot slot is ook illegale vervolging een risico, waarvan de omvang echter niet goed bekend is. Het gaat dan vooral om soorten met een minder goed imago zoals grote predatoren en vleermuizen.

2.3 Reden voor vervaging

2.3.1 *Verstoring van een soort*

Een van de belangrijkste redenen voor vervaging is het voorkomen van verstoring van een soort. Verstoring heeft tot gevolg dat een soort niet of tijdelijk niet zijn natuurlijke gedrag kan vertonen. Gedurende die periode kan niet gefoerageerd of gerust worden wat op een ander moment ingehaald moet worden. Wanneer gevluucht wordt, kost de verstoring tevens extra energie of worden eieren of jongen (tijdelijk) niet beschermd. Bij een langdurige of een vaak terugkerende verstoring kan deze leiden tot het verlaten van een gebied en/of nakomelingen, wat invloed kan hebben op de lokale populatie of het reproductiesucces. Dit kan in de meest ernstige gevallen leiden tot een aantasting van de staat van instandhouding.

De mate van verstoring of verstoring gevoeligheid verschilt sterk per soort, en kan ook per seizoen verschillen. In de Lijst Kwetsbare Soorten is hier, indien mogelijk, rekening mee gehouden. Dit geldt vooral voor meer mobiele soorten zoals vogels, die buiten het broedseizoen bijvoorbeeld ander leefgebied gebruiken. Voor soorten die jaarrond op dezelfde plek aanwezig zijn, is differentiatie in tijd minder goed mogelijk.

Bij vaatplanten wordt ook de categorie Verstoring van een soort gebruikt, wanneer het gaat om onbedoelde beschadiging of vernieling van een exemplaar of de groeiplaats. Met onbedoeld wordt hier het niet bewust, oftewel met het doel om te beschadigen of vernielen van een soort bedoeld. Wanneer daar wel sprake van is, bijvoorbeeld uitgraven voor verzamelen, is de categorie Bescherming van een soort gebruikt (zie **Fout! Verwijzingsbron niet gevonden.**). Voor de duidelijkheid is bij vaatplanten altijd de combinatie van Verstoring van een soort en Aantasting kwetsbaar habitat of vegetatie gebruikt.

2.3.2 *Aantasting kwetsbare habitats of vegetaties*

Naast het verstoren van individuen zelf, kan betreding van het leefgebied van een soort ook leiden tot schade. Het kan gaan om aantasting van het leefgebied van een kwetsbare soort zelf, waardoor bijvoorbeeld foerageren of voortplanting minder of niet meer mogelijk is. Ook kan het gaan om aantasting van andere soorten of vegetaties die kwetsbaar zijn. Vaak gaat het om vertrappen en daarmee het beschadigen van vegetaties.

De mate van kwetsbaarheid van vegetaties verschilt sterk per type, en kan per locatie wisselen. Niet altijd zijn specifieke of zeer kwetsbare soorten daadwerkelijk aanwezig, maar is de vegetatie als geheel wel kwetsbaar. In de Lijst Kwetsbare Soorten is hier rekening mee gehouden. Onder andere door ook te kijken naar de mate van kwetsbaarheid van het leefgebied of vegetatie waarin een soort voorkomt. Het zien (en fotograferen) van soorten is vaak niet mogelijk zonder het leefgebied (de vegetaties) te betreden en vooral vochtige vegetaties zijn kwetsbaar en gevoelig voor betreding. Na betreding duurt het maanden of soms jaren voordat deze weer hersteld is, met alle gevolge voor de soorten. Gevoelige soorten die in vegetaties voorkomen die niet tredgevoelig zijn, zoals soorten van droge heide, droge duinen of bossen, zijn niet op de Lijst Kwetsbare Soorten geplaatst. Soortspecifiek kan hier van afgeweken worden, wanneer bijvoorbeeld ook andere variabelen een grote rol spelen (bijvoorbeeld verstoring).

2.3.3 *Bescherming van een soort*

Een derde reden voor vervaging is de directe bescherming van een soort. Naast verstoring of betreden van leefgebied van soorten, worden soorten verzameld. Dit kan zijn voor een nadere determinatie, of puur alleen voor het verzamelen (herbaria, insectenverzamelingen), culinaire interesse of economisch gewin (verkoop van de soort of als voedsel voor andere gehouden soorten). Het onttrekken van individuen leidt tot een directe aantasting van een populatie en daarmee tot een aantasting van de staat van instandhouding. Bij zeldzame of zeer zeldzame soorten kan het zelfs leiden tot het (lokaal) uitsterven van een soort.

En andere reden voor vervaging is dat de aanwezigheid van een soort door mensen als ongewenst wordt gezien. Het kan gaan om soorten die in huizen verblijven, zoals diverse vleermuissoorten. Wanneer verblijfplaatsen bekend zijn, kunnen deze illegaal bestreden worden. Ook de recent gevestigde grote predatoren als Wolf en Goudjakhals worden mogelijk bedreigd door illegale vervolging wanneer locaties bekend gemaakt worden.

2.4 **Schaal vervaging**

2.4.1 *Ruimtelijke vervaging*

In principe is alle data open, behalve als een soort bedreigd is in zijn voorkomen, het leefgebied (zeer) kwetsbaar is of er een grote kans is op verstoring. De mate van vervagen verschilt per soort en is vooral gebaseerd op doelmatigheid. Wanneer

een soort in een heel specifiek habitat voorkomt, kan bij een vervaging naar een hok van 1x1 of 5x5 kilometer, soms nog steeds eenvoudig achterhaald worden waar de soort aangetroffen is. Wanneer binnen een hok één natuurgebiedje ligt of een specifiek habitat te herleiden is, is meteen duidelijk dat de soort daar voorkomt. Om dit te voorkomen kan gekozen worden voor een vervaging tot 10x10 kilometer. Indien er sprake is van zeer zeldzame soorten die tevens voorkomen in kwetsbaar leefgebied, kan gekozen worden om de waarneming geheel verborgen te houden.

Van sommige soorten zijn bestaande populaties goed bekend, bijvoorbeeld omdat een soort al lang op dezelfde plek voorkomt of er publicaties over zijn geweest. Het verborgen houden van die plekken heeft geen meerwaarde. Er zou een ruimtelijke scheiding gemaakt kunnen worden door alleen waarnemingen buiten de bekende plekken te vervagen, maar omwille van technische eenvoud is dat niet operationeel.

Van soorten die veel mobieler zijn en ook buiten specifiek habitat voorkomen, is vervaging niet altijd nodig. Ook niet bij zeldzame soorten, omdat een waarneming niet veel zegt over waar de soort daarna verblijft.

2.4.2 *Vervaging in tijd*

Een alternatief voor ruimtelijke vervaging is het tijdelijk vervagen of verbergen van waarnemingen. Dit kan een korte periode zijn van slechts enkele weken in het geval een individu snel opkomt en verdwijnt (diverse paddenstoelen die bijvoorbeeld culinair in trek zijn). Voor soorten die zeer lang op een plek aanwezig zijn (bijvoorbeeld korstmossen) is het permanent verborgen houden wenselijk.

Een andere vorm van vervagen die een relatie heeft met het tijdsaspect is het vervagen van waarnemingen die gedaan zijn in een specifiek periode. Dit is alleen relevant wanneer soorten min of meer mobiel zijn en zich buiten de kwetsbare periode ergens anders verblijven of ander gedrag vertonen. Dit kan gaan om de voortplantingsperiode (verstoring), maar ook om de winterperiode (stropen).

2.5 **Soorten, ondersoorten en families**

Bij het invoeren van een waarneming is niet altijd zekerheid over de daadwerkelijke soort. Bijvoorbeeld door de snelheid van een waarneming of omdat het onderscheid lastig of niet in het veld waar te nemen is. Daarom is voor combinatiesoorten, bovenliggende of onderliggende taxa gecontroleerd of vervaging op een hoger (of lager) niveau nodig en/of mogelijk is in de Lijst Kwetsbare Soorten, indien dit relevant is voor een kwetsbare soort. Omdat het kán gaan om de kwetsbare soort(en) zijn deze combinaties meestal gerangschikt onder de strengst vastgelegde vervaging. Wanneer alle soorten uit een combinatietaxon of genus op de lijst staan is de afweging eenvoudig. Bij situaties met zowel kwetsbare als niet-kwetsbare soorten was de afweging maatwerk. Hieronder staan de combinatiesoorten, bovenliggende en onderliggende taxa toegelicht.

Het is mogelijk om een combinatie van twee of meer soorten in te voeren, vooral voor twijfelgevallen rond beleidsrelevante soorten. Die combinatietaxa bevatten veel gevallen waarvan één of meer soorten op de Lijst Kwetsbare Soorten staan (boomarter/steenarter).

Een vergelijkbare werkwijze geldt voor soorten die wel op soort worden ingevoerd, maar waarvan de determinatie in het veld lastig is, of zonder specifiek bewijs niet met zekerheid vastgesteld kan worden. Dat kan bijvoorbeeld zijn bij hybridisatie van twee soorten (inheemse kamsalamander en de exoot Italiaanse kamsalamander).

Bij een onzekere determinatie kan ook een invoer gedaan worden op een hoger classificatieniveau dan de soort, bijvoorbeeld op genus (geslacht)- of familienaam, waarmee wel de kwetsbare soort bedoeld kán worden. Dit kan tevens andersom, wanneer een ondersoort of variëteit wordt geregistreerd, wat wellicht taxonomisch klopt, maar die in gangbare communicatie of verslaglegging niet gehanteerd wordt. Verder kunnen soorten van naam veranderen of soorten (taxonomisch) gesplitst worden, wat in de praktijk vaak geen verandering betekent voor de mate van kwetsbaarheid (van in ieder geval één) van de soorten.

Onbewust kunnen er fouten gemaakt worden in de determinatie of registratie waardoor een sterk gelijkende, maar veel algemenere soort wordt vastgelegd. Dit kan leiden tot het onbewust openbaar maken van het voorkomen, doordat de betreffende locatie niet de typische groeiplaats of typisch leefgebied is van de algemenere soort, maar juist kenmerkend is voor de kwetsbare soort.

2.6 Openbare data en bescherming

Er zijn soorten die in enige mate gevoelig zijn maar die, na zorgvuldige risicoafweging op basis van de beschikbare informatie, toch niet zijn opgenomen op de Lijst Kwetsbare Soorten.

Het openbaar beschikbaar zijn van natuurdata draagt vaak bij aan een betere bescherming van een soort. Wanneer breder bekend is dat ergens een minder algemene of kwetsbare soort verblijft, is er meer controle op (het voorkomen van) verstoring of aantasting. Dit is naar verwachting vooral mogelijk bij soorten met een stabiele of groeiende populatie en die enige mate van tolerantie hebben ten aanzien van verstoring. De inschatting is dat de 'extra ogen' een betere bescherming bieden dan het risico op extra verstoring. Vaak zal het soorten betreffen die niet specifiek gebonden zijn aan natuurgebieden, zoals bever of das.

Een meer juridische benadering is dat wanneer gegevens over de aanwezigheid van een soort openbaar beschikbaar zijn, hier altijd naar verwezen kan worden bij een overtreding. Een argument dat het niet bekend was dat een soort aanwezig is, is in die gevallen niet meer valide. Deze meer juridische reden raakt de kern van de Lijst Kwetsbare Soorten, omdat dit argument afgewogen moet worden tegen de kans op verstoring. Overigens geldt de bescherming even zwaar bij niet volledig openbaar beschikbare data; een vervaagde waarneming kan geen argument zijn dat het niet bekend was.

De soorten die na zorgvuldige risicoafweging niet vervaagd worden staan op de 'bewust-niet-LKS-lijst'. Dit zijn vooral soorten waarbij vragen of discussie is geweest. Voor veel soorten zal overigens gelden dat de soort dusdanig algemeen is, dat vervaging niet noodzakelijk en nuttig is. Deze lijst wordt bijgewerkt, ten minste wanneer ook de LKS wordt bijgewerkt. Daarmee blijven besluiten transparant.

2.7 Overwegingen en aandachtspunten

Het blijkt lastig om de verstoringsgevoeligheid van sommige soorten (en/of hun verblijfplaatsen of leefgebied) goed te onderbouwen op basis van literatuur. Over het effect van het wel of niet vervagen van waarnemingen en de kans op (een toename van) verstoring is weinig wetenschappelijke kennis maar vooral ervaringen en inschattingen. De in de lijst opgenomen soortselectie en de argumenten zijn deels gebaseerd op *expert judgement*. De praktijk zal moeten uitwijzen of de huidige keuzes afdoende zijn. Het goed vastleggen van (nieuwe) negatieve casussen

is daarom belangrijk. Een periodieke herijking van de lijst is noodzakelijk en vindt twee maal per jaar plaats. Bij sterke signalen over negatieve effecten wordt zo nodig direct actie ondernomen.

Een voorbeeld van een afweging: een cluster van waarnemingen in het voorjaar van een vogelsoort zónder specifiek gedrag kan toch duiden op een broedgeval. Moeten dan alle waarnemingen vervaagd worden? Voor zeldzame soorten is dit zo ingeregeld om broedgevallen te beschermen, maar afhankelijk van de soort kan het ook gaan om een rustplek of om de waarnemersplaats. Veel waarnemingen worden geregistreerd op de plek van de waarnemer en niet op de plek van de soort, zo zijn er clusters in kijkhutten, telposten en wegen en paden. Dit kán leiden tot vervaging van niet kwetsbare waarnemingen, vooral bij de minder zeldzame soorten. In de toekomst kan zo nodig een aanvullend principe van *one out, all out* gehanteerd worden. Hierbij worden alle waarnemingen vervaagd zodra in een gebied een kwetsbare waarneming vastgelegd is. Bijvoorbeeld bij vogels een broedgeval of broedverdachte vogel.

3 Toelichting per soortgroep

3.1 Mossen en korstmossen

Welke soorten komen in aanmerking voor de Lijst Kwetsbare Soorten

Mossen en korstmossen-waarnemingen zijn in principe zoveel mogelijk openbaar. Alleen een groep van zeldzame en zeer zeldzame soorten wordt vervaagd of verborgen. Soorten die zeer zeldzaam zijn, maar zeer waarschijnlijk in de toekomst gaan toenemen, zijn daarom niet vervaagd.

Argumentatie plaatsing op Lijst Kwetsbare soorten

Belangrijke eigenschappen van mossen en korstmossen zijn dat ze zeer gebonden zijn aan een, vaak specifieke, groeiplaats, decennialang op dezelfde locatie groeien, het hele jaar door aanwezig zijn en geheel bovengronds groeien. De populaties van de zeldzame soorten zijn vaak erg klein; van enkele exemplaren tot hooguit enkele vierkante decimeter. Dit maakt dat verzamelen een zeer groot risico is en tot een directe uitroeiing van een populatie kan leiden. Hoewel voorbeelden hiervan schaars zijn, is het niet ondenkbaar dat - gezien de soms zeer beperkte populatieomvang - één of enkele verzamelaars in korte tijd veel kwaad kunnen aanrichten.

Vertrapping van geschikt habitat en zeldzame soorten door twitchers is een andere toenemende bedreiging. Dit speelt vooral bij mossen omdat deze in kwetsbaar habitat op de grond groeien (hoogveen, laagveen, lemige grond op begraafplaatsen) en minder bij korstmossen omdat deze vaker op boomschors en steen groeien.

Samengevat:

- Aantasting kwetsbare habitats of vegetaties: de zeldzame (korst)mossoort groeit in een zeer kwetsbaar habitat, waarbij betreding (door bijvoorbeeld twitchers) veel schade aanbrengt, bijvoorbeeld laagveen- en hoogveengebieden.
- Bescherming van een soort: de betreffende soort is gevoelig voor verzamelen (voor bijvoorbeeld herbaria), omdat de populaties klein zijn én de soort momenteel geen toename laat zien in Nederland. Vaak gaat het om soorten die groot en opvallend zijn (bijvoorbeeld Wimpermos en Heidefranjemos) en waarbij de groeiplaatsen bestaan uit één of enkele exemplaren.

Schaal vervaging

Bij de meeste soorten is 1x1 kilometer voldoende. Op basis van terreineigenschappen kunnen specialisten ('gevorderde' twitchers) de locaties soms nog wel achterhalen. Verwacht wordt dat bij deze soorten een klein aantal bezoekers geen negatief effect zal hebben op de populaties. Voor de gevoeligste soorten is een vervaging van 5x5 kilometer noodzakelijk.

Tijdspad

Omdat mossen en korstmossen vaak decennialang op dezelfde plek aanwezig zijn is vervaging niet tijdgebonden. Een minimum van 50 jaar is eventueel acceptabel. Dit is technisch niet geïmplementeerd vanwege technische eenvoudigheid én geringe gegevens van 50+ jaar.

3.2 Weekdieren en mariene organismen

Welke soorten komen in aanmerking voor de Lijst Kwetsbare Soorten

Waarnemingen van weekdieren en mariene soorten zijn in principe zoveel mogelijk openbaar. Alleen een groep van enkele zeldzame en zeer zeldzame soorten wordt vervaagd of verborgen.

Argumentatie plaatsing op Lijst Kwetsbare soorten

Een belangrijk aspect van weekdieren is dat ze vaak gebonden zijn aan zeer specifiek leefgebied en beperkt mobiel zijn. De populaties van de zeldzame soorten zijn vaak erg klein, soms van enkele meters of zelfs kleiner. Dit maakt dat verzamelen een groot risico vormt en tot directe uitroeiing van een populatie kan leiden. Hoewel voorbeelden hiervan schaars zijn, is het niet ondenkbaar dat - gezien de soms zeer beperkte populatieomvang - één of enkele verzamelaars in korte tijd veel kwaad kunnen aanrichten. Een voordeel is dat veel soorten zo klein zijn en verborgen (onderwater) leven dat ze moeilijk vindbaar zijn, behalve voor soortexperts. Daarnaast bestaat er voor een enkele soort het risico op verstoring van exemplaren en leefgebied.

Samengevat:

- *Verstoring van een soort*: de betreffende soort is gevoelig voor verstoring, omdat de populaties klein zijn, de individuen kwetsbaar zijn en de soort momenteel geen toename laat zien in Nederland. Het gaat om soorten die fotogeniek zijn (Kortsnuitzeepaardje) en dus gewild om op te sporen.
- *Aantasting kwetsbare habitats of vegetaties*: de zeldzame soort komt voor in een specifiek en daarmee kwetsbaar habitat. Betreding kan veel schade toebrengen.
- *Bescherming van een soort*: de betreffende soort is gevoelig voor verzamelen (voor collecties en determinatie), omdat de populaties klein zijn én de soort momenteel geen toename laat zien in Nederland. Vaak gaat het om soorten die fraai gevormd zijn, lastig in het veld te determineren zijn en waarvan de populatie zeer klein is.

Schaal vervaging

Bij deze meeste soorten is 1x1 km voldoende. Op basis van terreineigenschappen kunnen specialisten ('gevorderde' twitchers) de locaties soms nog wel achterhalen. Verwacht wordt dat een klein aantal bezoekers geen negatief effect zal hebben op de populaties. Voor de kwetsbaarste soort is een vervaging van 5x5 noodzakelijk, omdat traceren anders alsnog eenvoudig is, gezien de leefgebiedseisen en gedrag (meer mobiel).

Tijdspad

Omdat de soorten beperkt mobiel zijn en dus vaak lang op dezelfde plek aanwezig zijn, is de vervaging niet tijdgebonden.

3.3 Vlinder en libellen

Welke soorten komen in aanmerking voor de Lijst Kwetsbare Soorten

In principe zijn alle data openbaar, alleen een groep van zeldzame en zeer zeldzame soorten die voorkomen en afhankelijk zijn van een vegetatie die gevoelig is voor betreding. Dit zijn veelal vochtige en natte vegetaties, die niet of nauwelijks herstellen. Waarnemingen van de meeste bedreigde soorten van vegetaties die niet tredgevoelig zijn, zoals droge heide, droge duinen of bossen, hoeven niet vervaagd te worden.

Argumentatie plaatsing op Lijst Kwetsbare soorten

Vlinders en libellen zijn vaak gebonden aan specifiek habitat. Vlinders zijn bovendien voor ei-afzetting vaak afhankelijk van één of enkele soorten planten. De populaties van zeldzame of schaarse soorten zijn beperkt van omvang, soms zelfs zeer klein (één plek). Dit maakt dat verstoring of vernietiging van een leefgebied een groot risico is en tot (lokaal) uitsterven van een populatie kan leiden. Met name het betreden en daarmee vernietigen van een habitat is een reëel risico, vooral in vochtige tot natte vegetaties en/of van soorten die in symbiose leven met andere soorten zoals mieren. Daarnaast kan verstoring van individuen leiden tot een situatie waarin voortplanting in gevaar komt doordat exemplaren geen rust gegeven wordt. Dit speelt voor alle soorten en is cruciaal voor zeldzame soorten, waarbij elk individu nodig is voor het in stand houden van de populatie. Tot slot vormt het vangen van exemplaren voor verzamelingen een risico, vooral bij nieuwe soorten.

Samengevat:

- *Verstoring van een soort:* de betreffende soort is gevoelig voor verstoring, omdat de populaties klein zijn en de individuen kwetsbaar zijn, en de soort momenteel geen toename laat zien in Nederland. Het gaat om soorten die fotogeniek zijn (Purperstreepparelmoervlinder, Herfstspinner, Dwergjuffer) en dus gewild om op te sporen.
- *Aantasting kwetsbare habitats of vegetaties:* de zeldzame soorten zijn veelal ook zeldzaam doordat ze voorkomen in (zeer) kwetsbaar en vaak ook zeldzaam geworden leefgebied. Betreding kan veel schade aanbrengen, bijvoorbeeld door fotografen of twitchers.
- *Bescherming van een soort:* de betreffende soort is gevoelig voor verzamelen (wegvangst voor verzamelingen), omdat de populaties klein zijn én de soort momenteel geen toename laat zien in Nederland.

Schaal vervaging

Bij de meest kwetsbare soorten is landelijke vervaging noodzakelijk. Voor een groep andere zeldzame en kwetsbare soorten is een minimale vervaging van 10x10km nodig. Dit is inclusief de soorten die (nog) niet in Nederland voorkomen, maar waarvan waarnemingen niet uit te sluiten zijn. De soorten komen vaak in specifiek habitat voor waarbij op een kleinere schaal eenvoudig te achterhalen is wat de vliegplaats is. Verwacht wordt dat een deel van de spontane twitchers of fotografen hierdoor ontmoedigd wordt (liever niet voor niks op pad). Voor enkele soorten gaat het alleen om vindplaatsen buiten het bekende, vaak al beschreven, leefgebied (bijvoorbeeld Pimpernelblauwtje).

Tijdspad

Omdat de meeste soorten vaak lang op dezelfde plek aanwezig zijn, is de vervaging niet tijdgebonden. Naast de benoemde risicogroepen is er bij de nachtvlinders een aantal soorten gevonden die recent nieuw zijn voor de Nederlandse fauna. Totdat de vondst officieel is gepubliceerd, staat de soort verborgen. Na publicatie kan het embargo ervan af, indien er geen andere factoren zijn die om plaatsing op de Lijst Kwetsbare Soorten vraagt.

3.4 Overige insecten en ongewervelden

Welke soorten komen in aanmerking voor de Lijst Kwetsbare Soorten

Voor deze groep geldt dat de meeste waarnemingen in principe openbaar zijn. Op de Lijst Kwetsbare Soorten staan alleen enkele (zeer) zeldzame soorten met zeer kwetsbare populaties en/of soorten die hoofdzakelijk voorkomen in gebieden die niet

betreden mogen worden. En enkele zeldzame en schaars voorkomende soorten die kwetsbaar zijn voor verzamelen.

Argumentatie plaatsing op de Lijst Kwetsbare Soorten

Voor de meeste soorten insecten en andere ongewervelden is een belangrijk aspect dat deze vaak gebonden zijn aan specifieke habitats die kwetsbaar zijn voor betreding. De populaties van zeldzame of schaarse soorten zijn daarbij vaak beperkt tot zeer klein van omvang (soms slechts een plek). Dit maakt dat verstoring of vernietiging van leefgebied een groot risico is en tot het (lokaal) verdwijnen van een populatie kan leiden. Met name het betreden en daarmee vernietigen van habitat is een reëel risico, vooral in vochtige tot natte vegetaties. Ook vervuiling van leefgebied (ontsmettingsmiddelen om verspreiding van virussen te voorkomen of introductie van schimmels kunnen dodelijk zijn). Daarnaast kan verstoring van individuen leiden tot een situatie waarin voortplanting in gevaar komt doordat exemplaren geen rust gegeven wordt. Dit speelt voor alle soorten, en is cruciaal voor zeldzame soorten waarbij elk individu nodig is voor het in stand houden van de populatie.

Van diverse mierensoorten, met name de koepelbouwende soorten, is vervaging nodig om plundering van de nesten te voorkomen. De poppen worden geoogst en als voer gebruikt door volière-vogelkwekers. Bij enkele keversoorten, vooral bij de grotere soorten als het Vliegend hert en Brede geelgerande waterroofkever, is er kans op oververzamelen door verzamelaars die de soort in hun collectie willen hebben. De populaties van de meeste soorten zijn klein en versnipperd, waardoor verzamelen kan leiden tot lokaal uitsterven.

Samengevat:

- *Verstoring van een soort:* de betreffende soort is gevoelig voor verstoring, omdat de populaties klein zijn, de individuen kwetsbaar zijn en de soort momenteel geen toename laat zien in Nederland. Het gaat om soorten die fotogeniek zijn (onder andere grote kevers) of zeer zeldzaam zijn.
- *Aantasting kwetsbare habitats of vegetaties:* de zeldzame soorten zijn veelal ook zeldzaam doordat ze voorkomen in (zeer) kwetsbaar en vaak ook zeldzaam geworden leefgebied. Betreding (door bijvoorbeeld fotografen of twitchers) kan veel schade aanbrengen.
- *Bescherming van een soort:* de betreffende soort is gevoelig voor verzamelen (wegvangst voor verzamelingen of oogsten), omdat de populaties klein zijn en de soort momenteel geen toename laat zien in Nederland.

Schaal vervaging

Bij de kwetsbare soorten is vervaging tot 5x5 km nodig. De algemene verspreiding van deze soorten is wel bekend uit artikelen of andere literatuur, waardoor een verdere vervaging niet nodig is. Een meer gedetailleerde weergave maakt het opsporen te eenvoudig op basis van terreineigenschappen en habitatvoorkeur binnen een 1x1 km hok. Verwacht wordt dat een deel van de spontane twitchers of fotografen hierdoor ontmoedigd wordt (liever niet voor niks op pad).

Tijdspad

Omdat de meeste soorten vaak lang op dezelfde plek aanwezig zijn, is de vervaging niet tijdgebonden.

3.5 Vaatplanten en kranswieren

Welke soorten komen in aanmerking voor de Lijst Kwetsbare Soorten

Vaatplant- en kranswierwaarnemingen zijn in principe zoveel mogelijk openbaar. Alleen een groep van zeldzame en zeer zeldzame soorten wordt vervaagd of

verborgen. Soorten die zeer zeldzaam zijn, maar zeer waarschijnlijk in de toekomst gaan toenemen, zijn bijvoorbeeld niet vervaagd.

Argumentatie plaatsing op Lijst Kwetsbare soorten

Een belangrijk aspect bij vaatplanten is dat uitgraven, afplukken of zaden verzamelen geregeld voorkomt. Dit omdat mensen planten in hun tuin (of vaas) willen, of soms de plant commercieel willen kweken, veredelen of verkopen. Dat geldt met name voor orchideeën. Daarnaast zijn er soorten die in trek zijn vanwege hun genetisch materiaal (aanverwanten van gewassen). Ook andere, meer opzichtige en aantrekkelijke planten of geneeskrachtige kruiden (zoals Valkruid) zijn daar voorbeelden van. Groeiplaatsen van zeldzame soorten zijn vaak klein, waardoor bij uitgraven of schade er een groot risico is op het (lokaal) uitsterven van een soort. Alle individuen van dergelijke populaties zijn hard nodig om ze in stand te houden of de kans te geven zich uit te kunnen breiden.

Vertrapping van de vegetatie, al dan niet van de soort zelf, bij betreding kan leiden tot onomkeerbare schade van de groeiplaats. Of van een groter habitat in geval van vochtige vegetaties en hoogvenen.

Samengevat:

- *Aantasting kwetsbare habitats of vegetaties/Verstoring van een soort (zie paragraaf **Fout! Verwijzingsbron niet gevonden.**):* de zeldzame vaatplant groeit in een zeer kwetsbaar habitat, waarbij betreding (door bijvoorbeeld twitchers en fotografen) veel schade aanbrengt, bijvoorbeeld hoogveengebieden.
- *Bescherming van een soort:* de betreffende soort is gevoelig voor verzamelen (voor bijvoorbeeld herbaria of commerciële verkoop), omdat de populaties klein zijn én de soort momenteel geen toename laat zien in Nederland. Vaak gaat het om opzichtige soorten of soorten met geneeskrachtige eigenschappen (bijvoorbeeld orchideeën).

Schaal vervaging

Bij circa tweederde van de soorten op de Lijst Kwetsbare Soorten is vervaging van 1x1 km voldoende. Voor een aantal zeer zeldzame en kwetsbare soorten en groeiplaatsen is een vervaging van 5x5 km noodzakelijk.

Tijdspad

Omdat vaatplanten vaak lang op dezelfde plek aanwezig zijn, is de vervaging niet tijdgebonden.

3.6 Paddenstoelen

Welke soorten komen in aanmerking voor de Lijst Kwetsbare Soorten

Paddenstoel- en schimmelwaarnemingen zijn in principe zoveel mogelijk openbaar. Alleen een groep van zeldzame en zeer zeldzame soorten, en enkele soorten die voor culinaire doeleinden verzameld worden, worden vervaagd of verborgen. Omdat het om veel soorten gaat, is het aantal soorten dat een status heeft op de Lijst Kwetsbare Soorten relatief hoog.

Argumentatie plaatsing op Lijst Kwetsbare soorten

Een belangrijk aspect bij paddenstoelen en schimmels is dat verstoring of vernietiging van een groeiplaats steeds vaker voorkomt. Het gaat vooral om twitchers en fotografen die voor een foto een compilatie maken waarbij de soort en de groeiplaats aangetast worden. Het betreft vaak zeldzame tot ernstig bedreigde soorten, die enerzijds gewild zijn om waar te nemen en anderzijds zeer kwetsbaar zijn door hun zeldzaamheid. Bij een kleine groep van kwetsbare soorten gaat het om

culinair geïnteresseerden die een groeiplaats in meerdere rondes leeg oogsten met intensieve betreding van de groeiplaats tot gevolg.

Samengevat:

- *Bescherming van een soort*: de betreffende soort is gevoelig voor verzamelen/plukken (voor bijvoorbeeld foto's), omdat de populaties klein zijn én de soort momenteel geen toename laat zien in Nederland. Vaak gaat het om soorten die zeldzaam tot zeer zeldzaam zijn, aangevuld met enkele soorten die geoogst worden voor consumptie.
- *Aantasting kwetsbare habitats of vegetaties*: de zeldzame paddenstoel of schimmel groeit in een zeer kwetsbaar habitat, waarbij betreding (door bijvoorbeeld twitchers) veel schade aanricht.

Schaal vervaging

Omdat vruchtlichamen een korte duur van aanwezigheid hebben, is vervaging naar 1x1km voldoende. Hierdoor wordt de kans klein, ook al is een habitat redelijk herkenbaar (wat bijvoorbeeld bij lanen in combinatie met de boomsoort het geval kan zijn), om verse vruchtlichamen te vinden.

Tijdspad

De duur van vervaging kunnen voor paddenstoelen in de toekomst op een maand gezet worden. Doordat deze snel weer verdwijnen, is de kans op terugvinden na deze periode erg klein.

3.7 Reptielen, amfibieën en vissen

Welke soorten komen in aanmerking voor de Lijst Kwetsbare Soorten

Bij reptielen, amfibieën en vissen gaat het om de minder algemeen voorkomende en zeldzame soorten. Aangevuld met enkele soorten die (in het veld) lastig van elkaar te onderscheiden zijn en soorten die zich mogelijk binnen afzienbare tijd vestigen in Nederland.

Argumentatie plaatsing op Lijst Kwetsbare soorten

Voor de reptielen vormt verstoring door met name natuurfotografie en bedreiging door betreding en vernietiging van kwetsbaar habitat, met name van plekken waar bedreigde reptielen overwinteren (hibernacula) of waar drachtige dieren zonnen. Naast stress veroorzaakt verstoring minder mogelijkheid tot zonnen en hindert dit de spermatogenese van de mannen in het voorjaar en de ontwikkeling van jongen in de drachtige vrouwen in de zomer. Een substantieel deel van de jaarlijkse adderbeten gebeuren tijdens natuurfotografie. Niet alleen een onaangename ervaring voor de gebeten persoon; het verspillen van gif is energetisch slecht voor een adder.

Voor amfibieën leiden natuurfotografie en/of vangst met vangmiddelen tot verstoring en stress. Vooral populaties van zeer zeldzame soorten amfibieën als vuursalamander, geelbuikvuurpad of juist fotogenieke soorten als boomkikker, lijden hieronder. En bij een relatief wijd verspreide soort als kamsalamander die vooral in kleinere kwetsbare populaties voorkomt. Zowel bij natuurfotografie als bij het vangen bestaat er voor amfibieën risico op overdracht van ziekten (Ranavirus, Chytridiomycosis (Bd en Bsal)). Ook het wegvangen voor eigen gebruik in terraria komt voor.

Voor vissen gelden vergelijkbare argumenten; het verstoren van individuen tijdens een kwetsbare (voortplantings)periode en de bijkomende vernietiging van leefgebied. De verstoring en vernietiging leidt tot energieverlies en in het slechtste

geval tot het niet kunnen voortplanten, waardoor een (lokale) populatie kan uitsterven.

Samengevat:

- *Verstoring van een soort*: de betreffende soort is gevoelig voor verstoring, omdat de populaties klein zijn, de individuen kwetsbaar tijdens de meer zichtbare periodes én de soort momenteel geen toename laat zien in Nederland. Het gaat om soorten die fotogeniek zijn (Boomkikker, Vuursalamander) en dus gewild om op te sporen.
- *Aantasting kwetsbare habitats of vegetaties*: de zeldzame soorten zijn veelal ook zeldzaam doordat ze voorkomen in (zeer) kwetsbaar en vaak ook zeldzaam geworden leefgebied. Betreding (door bijvoorbeeld fotografen of twitchers) kan veel schade aanbrengen.
- *Bescherming van een soort*: de betreffende soort is gevoelig voor verzamelen (wegvangst voor terraria), omdat de populaties klein zijn én de soort momenteel geen toename laat zien in Nederland.

Schaal vervaging

Bij de kwetsbare soorten is vervaging tot 5x5 km nodig. De algemene verspreiding van deze soorten is wel bekend uit artikelen of andere literatuur, waardoor een verdere vervaging niet nodig is. Een meer gedetailleerde weergave maakt het opsporen te eenvoudig op basis van terreineigenschappen en habitatvoorkeur binnen een 1x1km hok. Verwacht wordt dat een deel van de spontane twitchers of fotografen hierdoor ontmoedigd wordt (liever niet voor niks op pad).

Tijdspad

Omdat de meeste soorten vaak lang op dezelfde plek aanwezig zijn, is de vervaging niet tijdgebonden.

3.8

Vogels

Welke soorten komen in aanmerking voor de Lijst Kwetsbare Soorten

In principe kan van veel vogelsoorten de data openbaar zijn, met uitzondering van soorten die - al dan niet in een specifieke levensfase of periode van het jaar - gevoelig zijn voor verstoring of kwetsbaar zijn voor illegale vervolging of stroperij. Dit betreft veelal schaarse of zeldzame soorten met een kleine populatie, aangevuld met ook meer algemeen voorkomende roofvogels, uilen en vinkachtigen.

Soorten die onregelmatig voorkomen in Nederland (bijvoorbeeld dwaalgasten) zijn weliswaar zeldzaam, maar blijven buiten beschouwing. Er zijn geen specifieke locaties waar deze soorten meer dan incidenteel voorkomen en waarbij openbaarmaking gevolgen zou kunnen hebben voor de staat van instandhouding.

Argumentatie plaatsing op Lijst Kwetsbare soorten

Voor vogels vormt verstoring van exemplaren gecombineerd met de verstoring of vernietiging van leefgebied of verblijfplaatsen een belangrijk argument. Het gaat vooral om twitchers en fotografen die de soorten zelf of het leefgebied aantasten. Het betreft vaak minder algemene tot zeldzame soorten, die enerzijds gewild zijn om waar te nemen en te fotograferen (Bijeneter, Hop, spechten, Ransuil roestplaats) en anderzijds kwetsbaar zijn door hun zeldzaamheid en kwetsbaar leefgebied (Steltkluut, Griel, Strandplevier) of zeer verstoring gevoelig zijn (roofvogels). Verstoring veroorzaakt stress waardoor exemplaren hun leefgebied verlaten en niet meer tot voortplanting komen, of jongen verlaten en mogelijk niet terugkeren. Hiermee worden populaties daadwerkelijk geschaad wat zelfs tot het uitsterven van de soort in Nederland kan leiden.

Verstoring beperkt zich niet alleen tot zeldzame soorten; ook het gedrag kan bepalend zijn. Vogels die in kolonies broeden of gebruik maken van gezamenlijke slaappleaatsen, maken vaak jarenlang gebruik van dezelfde plaats of hetzelfde gebied. Uitwijkmogelijkheden om elders te gaan broeden of rusten zijn vaak schaars of niet aanwezig. Bij kolonies kan het gaan om tientallen tot honderden nesten op één locatie. Een verstoring van een deel van de kolonie kan al snel tot een verslechtering van de staat van instandhouding leiden.

Ten slotte hebben diverse soorten (vooral roofvogels) een vergrote kans op illegale vervolging (met name vanwege vermeende schadelijkheid of om sociaal culturele argumenten) of stroperij ten behoeve van kweek en commerciële doeleinden (roofvogels, uilen, vinkachtigen en gorzen). Bij roofvogels en uilen gaat het in de laatste categorie om broedlocaties en bij de vinken en gorzen specifiek om concentraties van foeragerende (of anderszins ter plaatse verblijvende) vogels buiten het broedseizoen.

Samengevat:

- *Verstoring van een soort:* de betreffende soort is gevoelig voor verstoring, omdat de populaties klein zijn, de individuen verstoringsgevoelig of kwetsbaar zijn en/of de soort momenteel geen toename laat zien in Nederland. Het gaat onder andere om zeldzame soorten en soorten die fotogeniek zijn en dus gewild om op te sporen (twitchen).
- *Aantasting kwetsbare habitats of vegetaties:* de zeldzamere soorten zijn veelal ook zeldzaam doordat ze voorkomen in (zeer) kwetsbaar en vaak ook zeldzaam geworden leefgebied of erg verstoringsgevoelig zijn en rustig leefgebied schaars geworden is in Nederland. Betreding (door bijvoorbeeld fotografen of twitchers) kan veel schade aanbrengen.
- *Bescherming van een soort:* de betreffende soort is gevoelig voor stropen (voor kweek of commerciële doeleinden) of illegale vervolging en omdat de populaties klein zijn én de soort momenteel geen toename laat zien in Nederland.

Schaal vervaging

Meestal is vervaging tot 10x10 km nodig. Een meer gedetailleerde weergave maakt het opsporen te eenvoudig op basis van het gedrag (en mobiliteit), terreineigenschappen en habitatvoorkeur binnen een lagere schaal. Verwacht wordt dat een deel van de spontane twitchers, fotografen of stropers hierdoor ontmoedigd wordt (liever niet voor niks op pad). De algemene verspreiding van deze soorten is wel bekend uit artikelen of andere literatuur, waardoor een verdere vervaging niet nodig is.

Tijdspad

Bij broedvogels gaat het vaak alleen om de periode dat gebroed wordt, buiten deze periode is de mate van verstoring vaak lager en zijn de gevolgen minder groot. Voor soorten die juist in de winter in concentraties voorkomen, gaat het om de winterperiode. Omdat de meeste soorten vaak lang van dezelfde plek gebruik maken of ernaar terugkeren, is de vervaging niet tijdgebonden.

3.9

Zoogdieren

Welke soorten komen in aanmerking voor de Lijst Kwetsbare Soorten

Bij zoogdieren gaat het om enkele schaarse en zeer zeldzame soorten die slechts lokaal voorkomen en kwetsbaar leefgebied hebben, enkele soorten waarvan illegale vervolging een risico is en alle verblijfplaatsen van vleermuissoorten.

Argumentatie plaatsing op Lijst Kwetsbare soorten

Voor zoogdieren vormt verstoring of vernietiging van leefgebied of verblijfplaatsen een belangrijk argument. Het gaat vooral om twitchers en fotografen die de soorten

of het leefgebied aantasten. Het betreft vaak zeldzame soorten en ernstig bedreigde soorten, die enerzijds gewild zijn om waar te nemen en anderzijds zeer kwetsbaar zijn door hun zeldzaamheid. Verstoring veroorzaakt stress waardoor exemplaren hun leefgebied verlaten en niet meer tot voortplanting komen, of jongen verlaten en mogelijk niet terugkeren. Hiermee worden populaties daadwerkelijk geschaad wat zelfs tot het uitsterven van de soort in Nederland kan leiden.

Een aparte categorie vormen vleermuizen die hun verblijfplaats hebben in gebouwen en zolders. In verband met de kwetsbaarheid van deze plekken en de vleermuizen op deze plekken, is het ongewenst dat verblijfplaatsen buiten de standaard professionele monitoring worden bezocht. Deze soorten zijn vaak in een verblijfplaats aanwezig door actieve bescherming en zijn bekend bij de eigenaar/beheerder. Extra bezoeken zijn daarmee onnodig en onwenselijk. Extra verstoring moet voorkomen worden om de soort(en) te beschermen. Aanwezigheid van een kolonie op een kerkzolder kan bijvoorbeeld zorgen voor extra aanloop en actieve verstoring door twitchers. Ook kan sprake zijn van actieve verstoring door eigenaren van met name huizen die niet blij zijn met de aanwezigheid van een kolonie. Zij kunnen de vleermuizen als plaagdieren beschouwen en bijvoorbeeld bij verkoop van het huis de verblijfplaats vernietigen.

Een aantal grote roofdieren (Wolf, Goudjakhals en Lynx) hebben een grote kans op illegale vervolging (met name vanwege potentiële of vermeende schadelijkheid voor landbouwhuisdieren of om sociaal culturele argumenten).

- *Verstoring van een soort:* de betreffende soort is gevoelig voor verstoring, omdat de populaties klein zijn, de individuen kwetsbaar tijdens de meer zichtbare periodes én de soort momenteel geen toename laat zien in Nederland. Het kan gaan om soorten die zeldzaam zijn en/of fotogeniek zijn (Boommarter, Eikelmuis, vleermuizen) en dus gewild om op te sporen.
- *Aantasting kwetsbare habitats of vegetaties:* de zeldzame soorten zijn veelal ook zeldzaam doordat ze voorkomen in (zeer) kwetsbaar en vaak ook zeldzaam geworden leefgebied. Betreding (door bijvoorbeeld fotografen of twitchers) kan veel schade aanbrengen.
- *Bescherming van een soort:* de betreffende soort is gevoelig voor bestrijden en illegale vervolging, omdat de populaties klein zijn én de soort momenteel geen toename laat zien in Nederland.

Schaal vervaging

Door de diversiteit binnen deze soortgroep zijn er diverse niveaus van vervaging nodig, ook binnen een soort bij verschillende seizoensfuncties. Vleermuiswaarnemingen van zomer- en winterverblijfplaatsen staan gezien de kwetsbaarheid standaard op 5x5 km vervaging. Van de meer kwetsbare en zeldzame soorten is de vervaging op 10x10 km nodig. Omdat niet altijd onderscheid gemaakt kan worden tussen een zomer- en winterverblijf is uitgegaan van de meest kwetsbare periode (de winter) en is 5x5 km de minimale vervaging.

Voor enkele andere zoogdiersoorten is ook vervaging nodig. Dit kan variëren van 1x1 km voor schaarse soorten tot 10x10km voor zeer zeldzame soorten waarbij verstoring of illegale vervolging reële risico's zijn. De algemene verspreiding van deze soorten is wel bekend uit artikelen of andere literatuur, waardoor een verdere vervaging niet nodig is. Een meer gedetailleerde weergave maakt het opsporen te eenvoudig op basis van terreineigenschappen en habitatvoorkeur.

Tijdspad

Omdat de meeste soorten vaak lang op dezelfde plek aanwezig zijn, is de vervaging niet tijdgebonden.